

**INTERNATIONAL FEDERATION OF LIBRARY
ASSOCIATIONS AND INSTITUTIONS**

**MEĐUNARODNI SAVEZ KNJIŽNIČARSKIH DRUŠTAVA
I USTANOVA**

**Pojmovnik stručnih izraza i definicija
Sekcije za knjižnične usluge
za osobe s posebnim
potrebama**

Sastavila Nancy Mary Panella

Hrvatsko knjižničarsko društvo
Zagreb
2013.

ELEKTRONIČKA IZDANJA
HRVATSKOGA KNJIŽNIČARSKOG DRUŠTVA
Knjiga 6
ISSN 1846-5447

Urednički odbor

Ivana Hebrang Grgić
Lobel Machala
Dina Mašina
Ivana Pažur
Vesna Špac

Glavna urednica

Ivana Pažur

Naslov izvornika

Library Services to People with Special Needs Section - Glossary of Terms
and Definitions / compiled by Nancy Mary Panella
The Hague, IFLA Headquarters, 2009. – 34 p. 30 cm. –
(IFLA Professional Reports : 117)
ISBN 978-90-77897-39-3
ISSN 0168-1931

Autorizirani prijevod

International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)
The Hague, Netherlands

S engleskog prevela

Amelija Žulj

Stručna redakcija prijevoda

Mirjana Lenček

Lektorica

Sanja Kovačević

ISBN: 978-953-6001-91-0

Hrvatsko izdanje je objavljeno uz financijsku potporu Ministarstva kulture RH
i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport Grada Zagreba

Sadržaj

Predgovor hrvatskom izdanju	4
Uvod.....	5
Parametri.....	6
Pojmovnik	8
Dodatak	29

Predgovor hrvatskom izdanju

Objavlivanjem hrvatskog prijevoda „Pojmovnika stručnih izraza i definicija“ koji je izradila Sekcija za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama (LSN) Međunarodnog saveza knjižničarskih društava i ustanova (IFLA), Komisija za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama, koja djeluje u okviru Sekcije za narodne knjižnice Hrvatskoga knjižničarskoga društva (HKD), zaokružuje niz od dvanaest prijevoda međunarodnih publikacija.

U razdoblju od 2004. do 2012. Komisija za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama organizirala je prevođenje na hrvatski jezik i objavljivanje (u tiskanom ili elektroničkom obliku) devet hrvatskih prijevoda smjernica za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama i osobe s invaliditetom te za djecu s teškoćama u razvoju,¹ dok su dva prijevoda priređena u suradnji s Komisijom za čitanje HKD-a i odnose se na knjižnične programe opismenjavanja i promicanje pismenosti i čitanja u knjižnicama.²

Budući da su prijevodi nekih važnih međunarodnih dokumenata vezanih uz osobe s invaliditetom³ djelomično neujednačeni, u Hrvatskoj već duže vrijeme postoji potreba za izradom pojmovnika koji bi okupio stručne izraze i definicije u knjižničarstvu općenito, pa tako i vezano uz knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama i osobe s invaliditetom. Treba napomenuti da se jedan manji dio stručnih termina navedenih u ovoj publikaciji od njezina izvornog objavljivanja 2009. pa do danas djelomično promijenio ili se ne koristi (u skladu s novim znanstvenim i stručnim spoznajama), odnosno nije u potpunosti prilagođen promjenama koje uključuju društveno prihvatljivu terminologiju. Usprkos tomu, mislimo da prijevod IFLA-inog Pojmovnika stručnih izraza i definicija može pridonijeti nastojanjima u smjeru ujednačavanja prijevoda i korištenja stručne terminologije vezane uz osobe s posebnim potrebama i osobe s invaliditetom te djecu s teškoćama u razvoju u Hrvatskoj.

Dunja Marija Gabriel, knjižničarska savjetnica
(predsjednica HKD-ove Komisije za knjižnične usluge
za osobe s posebnim potrebama)

¹ Smjernice za knjižnične službe i usluge za osobe s disleksijom (2004.), Smjernice za knjižnične službe i usluge za gluhe (2004.), Smjernice za građu laganu za čitanje (2005.), Knjižnice za slijepe u informacijsko doba – smjernice za razvoj (2006.), Smjernice za knjižnične usluge za zatvorenike (2007.), Pristup knjižnicama za osobe s invaliditetom – lista za (samo)procjenu (2008.), Smjernice za knjižnične usluge za bolničke pacijente, starije osobe i osobe s posebnim potrebama u ustanovama za trajnu skrb i smještaj (2009.), Smjernice za građu laganu za čitanje (2010.) - 2. prerađeno hrvatsko izd., Smjernice za knjižnične usluge za osobe s demencijom (2011.).

² Smjernice za knjižnične programe opismenjavanja (2005.), Primjena istraživanja u promicanju pismenosti i čitanja u knjižnicama : smjernice za knjižničare (2012.).

³ ICD-10 (Međunarodna statistička klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema – 10. izdanje)

Uvod

Potreba za ovim pojmovnikom postala je izrazito vidljiva pri izradi Sekcijinih Smjernica za knjižnice za bolničke pacijente te za starije i nemoćne osobe smještene u ustanove koje osiguravaju skrb. U okviru ovih smjernica tek je jedan od pojmova – “bolničke knjižnice” – imao bitno različita značenja u različitim dijelovima svijeta. Primjerice, u većini Zapadne Europe pojam “bolničke knjižnice” gotovo uvijek podrazumijeva knjižnice za bolesnike, dok u Sjevernoj Americi izraz uglavnom podrazumijeva knjižnicu za medicinsko osoblje. Različita značenja učinila su komunikaciju i istraživanje u ovom području, naročito pri istraživanju literature, izrazito teškima. Također, postojala je mogućnost pogrešnih tumačenja novih saznanja.

Potreba za pojmovnikom postala je ponovno očita tijekom mnogobrojnih rasprava koje je Stalni odbor sadašnje Sekcije za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama (Library Services to People with Special Needs Section – LSN) vodio prije predlaganja promjene svojega prethodnog naziva – Knjižnice koje uslužuju osobe s oštećenjima (Libraries Serving Disadvantaged Persons – LSDP). Primjerice, odrednica “oštećenje” (engl. *disadvantaged*) u nekim je zemljama imala negativne konotacije, a u ostalima pozitivne ili neutralne. Tijekom tih rasprava također je postalo jasno da pojmovi koje koriste neke od posebnih skupina za koje se Sekcija zalaže, primjerice, u području razvojnih oštećenja, izraz hendikep ili mentalna retardacija također mogu biti shvaćeni u negativnom, pozitivnom ili neutralnom kontekstu, ovisno o zemlji ili osobnom doživljaju pojedinaca u toj zemlji.

Ovo je u većoj mjeri polazište Pojmovnika. Nadamo se da će služiti kao vodič onima koji rade, pišu i istražuju unutar knjižničnih usluga za osobe s posebnim potrebama, kao i za one bez njih.

Parametri

Svrha – definirati riječi, pojmove, fraze i deskriptore (opisnike) koji se odnose na korisničke skupine kojima se bavi Sekcija za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama. Pojmovnik uključuje i definicije koje se odnose na praksu, istraživanje i objavljivanje vezano uz ovu skupinu.

Potreba – nedosljednosti u značenju i upotrebi pojmova u različitim zemljama, često čak i unutar istih zemalja, čine ovakav pojmovnik vrlo korisnim. Nadamo se da će koristiti kao vodič za korištenje knjižničnih usluga za osobe s posebnim potrebama, ne samo članovima Sekcije, već i ostalim IFLA-inim sekcijama kao i članovima međunarodne zajednice koje zanimaju knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama.

Djelokrug – pojmovnik definira stručne izraze koji se odnose na knjižnične korisničke skupine s posebnim potrebama, odnosno one osobe u zajednici koje iz bilo kojeg razloga ne mogu koristiti konvencionalne knjižnične izvore. Ove skupine uključuju osobe u bolnicama i zatvorima; starije i nemoćne osobe zbrinute u ustanovama za skrb; osobe vezane uz dom; gluhe; osobe s fizičkim, intelektualnim ili razvojnim poteškoćama. Pojmovnik uglavnom ne pokriva stručne izraze koji se odnose na osobe s oštećenjima vida budući da su oni obuhvaćeni radom IFLA-ine Sekcije za knjižnične usluge za osobe koje ne mogu čitati standardni tisak (nekadašnja Sekcija za knjižnice za slijepe).

Napomena – budući da je opseg razvojnih teškoća porastao, prvenstveno zbog boljih dijagnostičkih pomagala, boljeg razumijevanja nastanka i međudnosa teškoća te uključivanja teškoća koje ranije nisu bile uključene u klasifikaciju, ovaj pojmovnik ne može pokriti sva stanja. Radije smo pokušali uključiti teškoće s kojima se često susrećemo, primjerice, teškoće iz autističnog spektra, disleksiju i cerebralnu paralizu. Korisnik ovog pojmovnika može konzultirati uobičajene medicinske rječnike za definicije i karakteristike rjeđih teškoća koje ovdje nisu uključene.

Ograničenja – pojmovnik prikazuje koncepte i njihovo korištenje unutar Sekcije za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama i kao takav može biti/poslužiti kao vodič. Premda su definicije u većoj mjeri utemeljene na izvorima razvijenim i/ili prihvaćenim na međunarodnoj razini, Pojmovnik nije – niti namjerava biti – mjerodavnim normativom. On jednostavno odražava radne definicije Sekcije za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama.

Odabrani mjerodavni izvori – opći izvori korišteni za izradu Pojmovnika uključuju: Ujedinjene narode (UN), Svjetsku zdravstvenu organizaciju (World Health Organization – WHO), Područni ured za Zapadni Pacifik Svjetske zdravstvene organizacije (World Health Organization, Western Pacific Regional Office - WHO/WPRO), Međunarodnu statističku klasifikaciju bolesti i srodnih zdravstvenih problema (ICD-

10), Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje (DSM-IV-TR),⁴ Međunarodnu klasifikaciju funkcioniranja, oštećenja i zdravlja (ICF), uobičajene medicinske rječnike te uobičajene rječnike engleskoga jezika.

Dodatak uključuje popis odabranih izvora.

⁴ Izdanje Naklade Slap, 1998. Nap. ur.

POJMOVNIK

AAIDD – Vidi: **Američko društvo za intelektualne i razvojne teškoće**

Abazija – nemogućnost hodanja unatoč normalnoj snazi i koordinaciji.

ADHD – Vidi: **Deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj**

ADI – Vidi: **Svjetska udruga za Alzheimerovu bolest**

Afazija – oštećenje ili gubitak sposobnosti izražavanja putem govora ili pisanja, ili oštećenje/gubitak sposobnosti za shvaćanje govorenog ili pisanog jezika uslijed oboljenja ili oštećenja moždanih centara.

Afektivni poremećaj – Vidi: **Poremećaj raspoloženja**

Agnozija – nemogućnost prepoznavanja osjetilnih podražaja, primjerice, nemogućnost prepoznavanja poznatih predmeta ili osoba.

Agorafobija – strah od otvorenih ili javnih prostora.

Agrafija – stečeno stanje, često posljedica oštećenja mozga, nemogućnost ili oslabljena sposobnost izražavanja misli pisanim putem.

Akinezija – smanjena ili odsutna motorička aktivnost; smanjenje ili gubitak snage za voljne pokrete.

Aktivno starenje/Starenje – starenje koje je prirodni proces koji traje tijekom života neke osobe.

Akutna skrb – kratkotrajna skrb koja se pruža kod ozljeda, oboljenja ili drugog zdravstvenog stanja koje se može odmah tretirati.

Akutno – iznenadno, obično kratkotrajno.

Aleksija – stečeno stanje, često uzrokovano oštećenjem mozga (primjerice, moždanim udarom) čija je posljedica nedostatak razumijevanja pisanoga jezika (pročitano).

Alportov sindrom – genetski sindrom koji se očituje progresivnom neurosenzornom gluhoćom i kroničnim oboljenjem bubrega.

Alströmov sindrom – genetski sindrom s progresivnim oštećenjem vida, neurosenzoričkom gluhoćom i drugim fiziološkim nedostacima.

Alternativna/komplementarna zdravstvena skrb – prakse zdravstvene skrbi koje djeluju izvan područja konvencionalne medicine; primjeri uključuju homeopatiju i biljne pripravke.

Alzheimerova bolest – degenerativno oboljenje moždanog tkiva koje može za posljedicu imati amneziju (oštećeno pamćenje), apraksiju (motoričko oštećenje), agnoziju (nemogućnost prepoznavanja predmeta ili poznatih osoba), afaziju (gubitak jezičnih sposobnosti), oštećenja u razmišljanju i rasuđivanju, dezorijentaciju, promjene u osobnosti i ponašanju te sposobnost prilagodbe.

Alzheimerova bolest najčešći je uzrok demencije u svijetu. Nazvana je po njemačkom neuropatologu Aloisu Alzheimeru (1864.-1915.).

Ambulacija – hodanje (motorička sposobnost koja uključuje velike mišićne skupine)

Ambulatoran – koji je u mogućnosti hodati ili kretati se, uz pomoć ili bez nje.

Ambulatorna skrb – skrb koja se pruža vanjskim bolesnicima (koji nisu smješteni u bolnicu).

Američko društvo za intelektualne i razvojne poremećaje⁵ (American Association on Intellectual and Developmental Disorders - AAIDD) – objavljuje *Mental Retardation: definition, classification and systems of supports* (Mentalna retardacija: definicija, klasifikacija i sustavi potpore), jedan od najčešće korištenih izvora u svijetu za dijagnosticiranje i klasifikaciju mentalne retardacije.

Amnezija – oštećeno pamćenje.

Anomija – stečeno stanje koje obilježava oštećenje ili nedostatak sposobnosti imenovanja predmeta ili prepoznavanja imena.

Aptituda – potencijal osobe za stjecanje određene sposobnosti ili razvoj određene vrste znanja.

Apraksija – nemogućnost izvođenja namjernih pokreta, a da pri tome ne postoji paraliza ili gubitak drugih motornih ili senzornih sposobnosti; osobito oštećena sposobnost pravilnog korištenja predmeta.

Asimptomatičan – bez simptoma; koji ne pokazuje simptome.

Aspergerov sindrom (AS) – pervazivni razvojni sindrom koji se obično označava kao “visokofunkcionalni” oblik autizma; oštećenje iz autističnog spektra koje obilježavaju ekscentrični ili opsesivni interesi, otežane socijalne interakcije, nespretnost u motoričkim sposobnostima većih mišićnih skupina te odstupanje u komunikaciji. Osobe s Aspergerovim sindromom pokazuju iznadprosječnu inteligenciju i relativno dobro očuvan jezični i kognitivni razvoj. Nalaze se na blažem kraju autističnoga spektra.

Astazija – nemogućnost stajanja uslijed nedostatka motoričke koordinacije.

Audiologija – znanstvena grana koja proučava sluh i slušne poremećaje, posebno vrednovanje, mjerenje i rehabilitaciju oštećenog sluha.

Autizam – disfunkcija središnjeg živčanog sustava koja se očituje otežanim komunikacijskim vještinama i socijalnim interakcijama.

Djeca s autizmom mogu imati visoki kvocijent inteligencije, mogu biti ekstremno povučena i imati opsesivnu želju za zadržavanjem postojećeg stanja te mogu biti zaokupljena sobom, nepristupačna i nesposobna uspostaviti vezu s drugima, uključujući roditelje. Djeca s autizmom mogu imati širok raspon pokazatelja, od onih koja ne govore i nemaju socijalnih interakcija, do onih kod kojih su simptomi neznatne poteškoće u socijalnim interakcijama.

Smatra se da su ljudi s autizmom među najvećim svjetskim matematičkim i glazbenim genijima. Autizam je otkrio Leo Kanner (1894.-1981.) 1934. godine.

Benchmark – Vidi: Referentna vrijednost

Benchmarking – Vidi: Ocjenjivanje prema referentnim vrijednostima

⁵ Nekadašnja Američka udruga za mentalnu retardaciju (AAMR). Nap. ur.

Bez barijera (barrier-free) – za potrebe Sekcije za knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama pojam označava knjižnične zgrade, ustanove, područja, materijale, programe ili usluge prilagođene za korištenje što većem broju ljudi.

Bilježenje potpomognuto računalom – sustav u kojemu osoba bilježi što je rečeno tijekom sastanka pomoću računalne tipkovnice. Nakon kratkog vremena, bilješke su vidljive na projekcijskom ekranu ili na ekranu računala.

Binauralna slušna pomagala – slušna pomagala koja se istovremeno nose u oba uha.

Binauralni – koji se odnosi na oba uha.

Bipolarni poremećaj – poremećaj koji karakteriziraju ekstremna raspoloženja sreće i tuge te prenaplašeno ponašanje koje odražava određeno raspoloženje. Prije poznat kao manično-depresivni poremećaj.

Bolesnička knjižnica – knjižnica organizirana posebno za korištenje od strane bolesnika. Građu, programe i usluge može se usredotočiti na zdravstvene informacije i/ili rekreativnu, općenitu edukaciju i slobodno vrijeme.

Bolesnik – osoba u dodiru sa zdravstvenim sustavom koja traži pomoć zbog zdravstvenog stanja. Vidi i: **Bolnički pacijent, Vanjski bolesnik**

Bolest Lewyjevih tjelešaca – česti uzrok progresivne demencije. Bolest nastaje kad se abnormalne strukture, nazvane Lewyjeva tjelešca, nakupe u određenim dijelovima mozga. Bolest može imati niz fizičkih i mentalnih simptoma koji mogu uključivati: gubitak pamćenja i zbunjenost; smanjenu pozornost; ukočenost mišića; poremećaje u kretanjama i držanju.

Alzheimerova i Parkinsonova bolest također mogu uzrokovati slične simptome, tako da je ovu bolest teško dijagnosticirati.

Bolesti autističnog spektra – odnose se na određene razvojne poremećaje koji uključuju: Aspergerov sindrom; autizam; pervazivni razvojni poremećaj koji nije drugačije označen (djeca koja imaju neke značajke autizma, ali ne zadovoljavaju dijagnozu autizma).

Bolesti autističnog spektra mogu pogađati komunikacijske i društvene vještine kao i inteligenciju pojedinca. Kao što riječ "spektar" nagoviještava, osobe s ovim stanjem mogu imati simptome od blagih do teških. Osobe na nižefunkcionalnom kraju spektra mogu imati izrazite teškoće u izlaženju iz svoga svijeta i može im se dijagnosticirati Kannerov autizam (ili jednostavno autizam). Oni na višefunkcionalnom kraju spektra, primjerice, osobe s Aspergerovim sindromom, mogu biti u stanju samostalno živjeti, ali im socijalne interakcije mogu biti otežane.

Bolnica – licencirana ustanova koja pruža kratkoročnu ili dugoročnu brigu za bilo koje probleme ili stanja vezane uz zdravlje. Može značiti i specijaliziranu ustanovu, primjerice, rehabilitacijski centar.

Opća bolnica – pruža raspon usluga za bolesnike raznih dobnih skupina i s raznim stanjima bolesti.

Specijalizirana bolnica – bolnica koja prihvaća prvenstveno bolesnike s određenim bolestima ili zahvaćenošću određenog sustava; ili bolesnike određene dobne skupine; ili bolesnike koje imaju dugotrajne bolesti.

Specijalizacijska/specijalizantska bolnica – bolnica koja pruža obrazovanje za studente medicine ili liječnike medicine na poslijediplomskom studiju.

Bolnica za rehabilitaciju – bolnica koja je specijalizirana u pružanju usluga njege kako bi se rehabilitirali bolesni ili pojedinci s oštećenjima do najviše razine funkcioniranja.

Bolnička knjižnica – značenja ovoga nespecifičnog pojma uvelike se razlikuju. U svrhu svojega rada, LSN bolničkom knjižnicom smatra bilo koju organiziranu zbirku knjižnične građe, programa i/ili usluga koje postoje u bolnici za određenu korisničku skupinu.

Bolnički pacijent – osoba primljena u bolnicu ili neku drugu ustanovu za zdravstvenu skrb, barem preko noći.

Brajica – sustav u kojem slova predstavljaju ispupčene točkice koje osobe s oštećenjem vida čitaju dodirrom.

CCTV – kratica za engl. *closed circuit television*, obično dostupna osobama ograničenog sluha.

Cerebralna paraliza – motoričko oštećenje uzrokovano neprogresivnim oštećenjem mozga. Uz cerebralnu paralizu moguće su intelektualne teškoće, teškoće pri učenju, gubitak sluha, oštećenje vida, slabljenje osjetila i emocionalni problemi.

Čitač ekrana – programska aplikacija koja prepoznaje i tumači što je prikazano na ekranu i ponovno to prikazuje ili putem sustava pretvaranja teksta u govor, zvučnih ikona ili putem izlazne jedinice za brajicu. Čitači ekrana mogu biti od pomoći osobama s oštećenjem vida, osobama koje su nepismene ili osobama koje imaju teškoće s čitanjem/učenjem.

DAISY – Vidi: **Sustav digitalno dostupnih informacija**

Deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj⁶ (Attention Deficit Hyperactivity Disorder - ADHD) – neurobihevioralni poremećaj kod djece i adolescenata koji obilježava impulzivnost, kratkotrajna pažnja i hiperaktivnost. Ponekad se naziva minimalnom moždanom disfunkcijom.

Dekoder – uređaj pričvršćen ili ugrađen u televizor koji prevodi elektroničke signale ili video-program u riječi. Riječi se zatim ispisuju na ekranu s ostalim video-prikazima.

Demencija – skupni naziv za moždane poremećaje koji ometaju pamćenje, razmišljanje, ponašanje i osjećaje. Demenciju obilježava pad umnih sposobnosti s promjenama u osobnosti i ponašanju.

Demenciju mogu uzrokovati različite bolesti, najčešće su to trenutno neizlječive bolesti koje uzrokuju progresivna, nepovratna oštećenja mozga. Prema Međunarodnoj zdravstvenoj organizaciji (WHO), demencija uključuje: 1) Alzheimerovu bolest (najčešći uzrok); 2) krvožilna oboljenja; 3) demenciju prednjeg režnja te 4) bolest Lewyjevih tjelešaca. Simptomi demencije mogu uključivati gubitak pamćenja, poteškoće s jezikom, rasuđivanjem i pronicljivošću, neprepoznavanje osoba, dezo-

⁶ Uobičajeni i najčešći prijevod u hrvatskom je *deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj*. Nap. ur.

rijentaciju, promjene raspoloženja, halucinacije, diluzije i potpuni gubitak sposobnosti obavljanja svih svakodnevnih zadaća.

Izveštaj Svjetske zdravstvene organizacije iz 2002. godine u okviru projekta *Global Burden of Disease* zabilježio je da je demencija bila 11. najčešći uzrok dugotrajnih oboljenja u svijetu te je predstavljala 2% svih dugotrajnih oboljenja.

Dezintegrativni poremećaj u djetinjstvu – poremećaj koji obilježava uredni razvoj tijekom prve dvije godine života, nakon kojih su sve prethodno stečene vještine zaboravljene.

Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje⁷ – objavilo je Američko psihijatrijsko društvo i trenutno je aktualno 4. izdanje. To je svjetski referentni izvor dijagnostičkih kriterija za mentalne bolesti. Priručnik (*Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders - DSM-IV-TR*) je u osnovi vodič koji navodi kategorije mentalnih oboljenja i kriterija za njihovu dijagnostiku.

Dijagnoza – prepoznavanje oboljenja, poremećaja, bolesti ili drugog zdravstvenog stanja.

Disleksija – neurološki poremećaj koji ometa učenje i obradu jezika i očituje se u problemima s čitanjem, *spellingom*, pisanjem, govorom i/ili slušanjem; nemogućnost svladavanja čitanja i pisanja unatoč urednoj inteligenciji i dostatnom trudu.

Riječ potječe od grčkih riječi *dys* (slab ili nedovoljan) i *lexis* (riječi ili jezik). Disleksija je kongenitalno uvjetovana, a neki smatraju da se osnove za organske razlike u centrima vezanima uz jezik u mozgu prenose genetski. Ne uzrokuju je mentalni ili osjetilni nedostaci, emotivni poremećaj ili kulturalno uskraćivanje.

Europsko društvo za disleksiju (*European Dyslexia Association - EDA*) procjenjuje da 8% svjetske populacije ima neki oblik disleksije; 2-4% unutar te skupine može imati teži oblik. Izumitelj Thomas Edison i umjetnik Leonardo da Vinci bili su disleksični.

Dom za nemoćne – ustanova za brigu o ljudima kojima nije potreban smještaj u bolnici, ali iz bilo kojeg razloga ne mogu biti zbrinuti u svom domu.

Downov sindrom – skup mentalnih i fizičkih obilježja povezanih s dodatnim kromosomom 21. Obilježja Downovog sindroma mogu uključivati: malu spljoštenu lubanju; smanjeni tonus mišića; niski rast; spljošten profil lica; ukošene oči, male uši; točkaste zjenice oka; kratke prste; srčane mane; poremećaje štitnjače; konduktivni gubitak sluha i mentalnu retardaciju.

DSM-IV-TR – Vidi: **Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje**

Dugoročna skrb – raspon zdravstvene skrbi, osobna skrb i/ili društvene službe i usluge koje se pružaju pojedincima koji, zbog slabosti ili oštećenja, ne mogu živjeti samostalno.

Dužina ostanka – trajanje boravka osobe u bolnici.

EDA – Europsko društvo za disleksiju

⁷ Izdanje Naklade Slap, 1998. Nap. ur.

Ekonomska i socijalna komisija Ujedinjenih naroda za Aziju i Pacifik (UNESCAP; ESCAP) – regionalna sastavnica UN-ovog Sekretarijata za Aziju i Pacifičku regiju. UNESCAP je osnovan 1947. godine kao UN-ova Ekonomska komisija za Aziju i Daleki istok u svrhu poticanja ekonomske suradnje među zemljama članicama (sadašnji naziv postao je aktualan 1974. godine). Jedna je od pet regionalnih komisija pod administrativnim upravljanjem UN-ovog stožera, sastoji se od 53 zemlje članice i 9 pridruženih članica. O svom radu izvještava UN-ov Ekonomski i društveni odbor (ECOSOC).

Izvan Azije i Pacifika, UNESCAP-ove zemlje članice također uključuju Francusku, Nizozemsku, Ujedinjeno Kraljevstvo, Sjedinjene Američke Države i druge. Regionalno je žarište upravljanje globalizacijom putem programa u području ekološki održivog razvoja, trgovanja i ljudskih prava.

Epidemija – dolazi od grčke riječi *epi* (nad, iznad) i *demos* (ljudi). Koristi se kada se bolest ili poremećaj širi brzinom koja uvelike nadmašuje predviđeni tempo, bilo u brojkama oboljelih, bilo u brzini pojavljivanja.

Epilepsija – narušenost živčanog sustava koja za posljedicu ima abnormalnu električnu aktivnost mozga. Epilepsija nije određena bolest već skupina simptoma koji se povezuju sa stanjima koja mogu prestimulirati živce moždanih stanica. Epilepsija se općenito klasificira ili kao idiopatska (genetska, temeljna) ili kao simptomatska (stečena, organska).

Etiologija – uzrok bolesti ili poremećaja. Etiologije obično karakterizira pripadnost nekoj od skupina: genetika; upala; ozljeda; tumor; toksin (otrov).

Fetalni alkoholni spektar poremećaja – simptomi koje karakteriziraju mentalne i/ili fizičke abnormalnosti dojenčeta koje se povezuju s majčinom uzimanjem alkohola tijekom trudnoće.

Fine motoričke vještine – vještina koordinacije malih mišića u tijelu, osobito mišića šake.

Funkcionalna nepismenost – odnosi se na nesposobnost pojedinca da učinkovito koristi vještine čitanja, pisanja i računanja u svakodnevnim situacijama. U svrhu LSN-a, funkcionalna pismenost uključuje ne samo one s ograničenim ili nikakvim formalnim ili neformalnim obrazovanjem, već i osobe kod kojih postoje razvojna ograničenja; osobe koje su imigrirale u stranu zemlju i nisu tečno ovladale jezikom te zemlje; osobe sniženih kognitivnih sposobnosti zbog organskih uzroka (primjerice, demencija) ili uzrokovane nezgodama (primjerice, ozljeda glave).

Funkcionalna oštećenja pri rođenju – Vidi: **Razvojni poremećaji**

Funkcionalna pismenost – definicije se razlikuju, ali općenito podrazumijeva vještine čitanja, pisanja i računanja dovoljno dobre da osiguravaju obavljanje aktivnosti koje su potrebne za funkcioniranje u društvu.

Genetski – od gena, koje se odnosi na gene ili proizvedeno od gena; također, naslijeđeno.

Gluh – napisano velikim početnim slovom “G” odnosi se na gluhu osobu odnosno osobe koji se smatraju dijelom kulture gluhih. Gluhe osobe dijele zajedničko kulturno naslijeđe, jezik, životna iskustva i osjećaj identiteta.

gluh – pisano malim početnim slovom “g”, audiologijski izraz koji označava teški ili potpuni gubitak sluha; izraz se odnosi na oštećenje sluha.

Gluha osoba – osoba koja ne čuje djelomično ili u potpunosti.

Gluhoća – stupanj potpunog gubitka sluha; nemogućnost čuti. Vidi i: **Gubitak sluha**

Gluhosljepoća – potpuni ili sveukupni gubitak slušne osjetljivosti u kombinaciji s potpunim ili sveukupnim gubitkom vidne osjetljivosti.

Građa lagana za čitanje – prilagodba teksta koja olakšava čitanje i razumijevanje; niskozahtjevni materijali za čitanje za osobe s teškoćama u čitanju ili razumijevanju.

Funkcionalni gubitak sluha – gubitak sluha čiji uzrok nije organski, odnosno slušni sustav uredno funkcionira.

Gubitak sluha – djelomičan ili potpun gubitak sluha.

Gubitak sluha karakterizira se kao: 1) konduktivni (nešto poput zapreke ometa prolazak zvuka kroz vanjsko ili srednje uho); 2) senzoričkoneuralni (javlja se kada dlačice stanice u unutarnjem uhu ne mogu prepoznati dolazeće vibracije ili kada impulsi nisu preneseni do mozga); 3) kombinirani (konduktivni i senzoričkoneuralni gubitak sluha prisutni su kod pojedinca istovremeno).

Habilitacija – doslovno, učiniti pristalim ili sposobnim. Cilj habilitacije je pomoći ljudima s urođenim oboljenjima ili bolestima i ozljedama od rođenja ili stečenima rano u životu da razviju određene sposobnosti do najbolje moguće funkcionalne razine. Razlikuje se od rehabilitacije kojoj je cilj pomoći osobi s funkcionalnim teškoćama da povрати funkcionalnu sposobnost koju je izgubila ili je ona smanjena zbog ozljede ili oboljenja.

Hendikep – otežano stanje osobe uslijed teškoće ili oštećenja. Vidi i: **Osobe s oštećenjima**

Huntingtonova bolest – skup neurodegenerativnih bolesti koje u odrasloj dobi zahvaćaju središnji živčani sustav i napreduju do demencije.

IBC – Vidi: **Međunarodni odbor za knjigu**

ICD – Vidi: **Međunarodna statistička klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema**

ICF – Vidi: **Međunarodna klasifikacija funkcioniranja, onesposobljenosti i zdravlja**⁸

ICT – Vidi: **Informacijska i komunikacijska tehnologija**

Idiopatski – nepoznatog porijekla; mnogi razvojni poremećaji su idiopatski.

Informacijska i komunikacijska tehnologija – krovni naziv koji pokriva tehnologije koje se koriste za upravljanje i komuniciranje informacijama.

Inkluzija – biti dio cjeline.

Intelekt – moć uma kojom osoba zna ili razumije, za razliku od onoga čime osoba osjeća; sposobnost razmišljanja.

⁸ Prijevod klasifikacije objavila je Medicinska naklada, 2010. Nap. ur.

Intelektualne teškoće – značenje i upotreba znatno se razlikuju. Međutim, Svjetska zdravstvena organizacija definira intelektualne teškoće kao: "...zaustavljen ili nepotpun razvoj kognitivnih sposobnosti uma koji se može javiti sa ili bez drugih fizičkih ili mentalnih poremećaja, obilježen teškoćama u vještinama i općem intelektualnom funkcioniranju u područjima poput kognicije, jezika, motoričkih i socijalnih sposobnosti."

Nadalje: "Mnogi nazivi i definicije imaju tri zajednička kriterija: značajna ograničenja u intelektualnom funkcioniranju; značajna ograničenja u adaptivnom ponašanju, te prisutnost ovih simptoma prije odrasle dobi."

U nekim dijelovima svijeta intelektualne teškoće naziva se kognitivnim teškoćama, teškoćama u učenju, mentalnom retardacijom, hendikepom, mentalnim oštećenjem.

IPA – Vidi: **Međunarodno udruženje izdavača**

Javno zdravstvo – znanost i umjetnost promicanja zdravlja, sprječavanja bolesti i produženja života pomoću organiziranih društvenih nastojanja.

Jezične teškoće – razvojne teškoće koje karakteriziraju oštećenja recepcije, integracije, prisjećanja i/ili proizvodnje jezika. Mogu biti govorne, pisane ili oboje.

Jezični – koji se odnosi na jezik i jezike.

Kašnjenje u razvoju – bilo koje značajno zaostajanje u djetetovom fizičkom, kognitivnom, emocionalnom, društvenom ili razvoju ponašanja u usporedbi s normom.

Kaznionica – Vidi: **Zatvor**

Klinika – općenito, ustanova osnovana za dijagnostiku, tretman i/ili rehabilitaciju vanjskih bolesnika; bolnička jedinica ili samostalna ustanova koja pruža tretman ili rehabilitaciju bolesnicima koji nisu u bolnici.

Knjige lagane za čitanje – mogu biti ili postojeće knjige koje su prilagođene ili knjige pisane ciljano za osobe s kognitivnim ograničenjima ili ograničenjima u čitanju.

Kognicija – proces mišljenja ili razmišljanja; funkcija uma kojom osoba postaje svjesna predmeta misli i zamjećivanja, uključujući sve aspekte razmišljanja, zamjećivanja i pamćenja; proces svjesnosti, znanja, razmišljanja, učenja i prosuđivanja.

Kognitivne teškoće – općenito, smanjena sposobnost razmišljanja, percepcije, rezoniranja ili sjećanja. Primjerice, demenciju karakteriziraju kognitivne teškoće.

Komunikacijski poremećaj – poremećaj u sposobnosti osobe za komunikaciju.

Poremećaji komunikacije općenito se karakteriziraju kao: a) središnji, koji uključuju teškoće s jezikom, sposobnosti učenja i autizam te b) periferalni, koji uključuju oštećenje vida ili sluha.

Konduktivni gubitak sluha – Vidi: **Gubitak sluha**

Kongenitalno – od rođenja.

Konvencija o pravima osoba s oštećenjima – usvojio ju je UN 2006. godine. Konvencija "potvrđuje da sve osobe sa svim vrstama oštećenja moraju uživati sva ljudska prava i temeljne slobode". Među svojim uputama, Konvencija prepoznaje važnost pristupa fizičkoj okolini te informacijama i komunikaciji za osobe s oštećenjima.

Korektivna ustanova – Vidi: **Zatvor**

Korisnik materinskog znakovnog jezika – osoba kojoj je materinski znakovni jezik.

Korisnik minimalnog jezika – koji ima ograničeno znanje jezika koji se govori formalno, znakovnog ili pisanog jezika.

Krevet (bolnički) – krevet koji se održava i za koji je osigurano osoblje za potrebe hospitalizirane osobe. Ukupni broj takvih kreveta koristi se za mjerenje veličine bolnice, primjerice, bolnica s 500 kreveta, bolnica s 200 kreveta...

Kroničan – dugotrajan, ponekad trajan.

Kronična skrb – stalna skrb potrebna osobama s kroničnim zdravstvenim tegobama.

Kvocijent inteligencije – rezultat dobiven standardiziranim testom koji pokušava izmjeriti inteligenciju.

Kultura gluhih – općenito, pojam koji se odnosi na društveni pokret koji gluhoću ne poima kao oštećenje, već kao različitost u ljudskom iskustvu.

Kurtzweilov uređaj za čitanje – uređaj koji čita tekst naglas, sa zvučnim izlazom. Za primjer, uređaj za čitanje Kurzweil 3000 skenira tiskani dokument, prikazuje stranicu kao u izvorniku (primjerice, u knjizi ili časopisu) zajedno s grafičkim prikazima u boji i slikama, a nakon toga čita dokument naglas dok istovremeno taj dio označava u dokumentu.

Manično-depresivni poremećaj – Vidi: **Bipolarni poremećaj**

Manifest o narodnim knjižnicama – treću verziju usvojio je UNESCO 1994. godine. Manifest izražava uvjerenje da je “narodna knjižnica vitalna snaga u obrazovanju, kulturi i obavješćivanju i bitan čimbenik u gajenju mira i duhovnog blagostanja u svijesti muškaraca i žena.”

“Službe narodne knjižnice zasnivaju se na jednakosti pristupa svima... Posebne se službe i građa moraju osigurati za one korisnike koji se iz bilo kojeg razloga ne mogu služiti redovitim uslugama i građom, na primjer za pripadnike jezičnih manjina, osobe s tjelesnim oštećenjima, bolesnike u bolnicama ili zatvorenike.”

Medicinski siromašni – oni koji si ne mogu priuštiti medicinsku skrb zbog nedostatnih prihoda i/ili nedostatka prikladnog zdravstvenog osiguranja.

Međunarodna klasifikacija funkcioniranja, onesposobljenosti i zdravlja – u nakladi Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), klasifikacija zdravlja i područja vezanih uz zdravlje koje opisuju tjelesne funkcije i strukture, aktivnosti i sudjelovanja. Stoga je klasifikacija (International Classification of Functioning, Disability and Health – ICF) osmišljena iz triju perspektiva – tijela, individualnosti i društva. WHO bilježi: “ICF uzima u obzir društvene aspekte oštećenja i ne gleda na oštećenja samo kao ‘medicinsku’ ili ‘biološku’ disfunkciju.”

ICF klasifikacija je okvir kojim Svjetska zdravstvena organizacija mjeri zdravlje i onesposobljenost na razini pojedinca i populacije.

Međunarodna statistička klasifikacija bolesti i srodnih zdravstvenih problema (ICD) – u nakladi Svjetske zdravstvene organizacije, popis dijagnoza i prepoznavajućih šifri koje koriste pružatelji zdravstvene skrbi. Kodiranje i terminologija pružaju

uniformirani jezik koji dopušta dosljednu komunikaciju na obrascima za zdravstvenu skrb.

ICD-10 se koristi diljem svijeta za potrebu izrade statistika o bolesti i smrtnosti, isplaćivanje naknada za zdravstvenu skrb i podupiranje medicinskih odluka.

Međunarodni odbor za knjigu – savjetodavni odbor nedržavnih organizacija sa savjetodavnim statusom pri UNESCO-u.

Među ostalim skupinama, Odbor predstavlja nakladnike, autore, knjižare i knjižničare u donošenju preporuka nacionalnim i međunarodnim agencijama vezano uz tiskanu građu i tijek informacija. U radu Odbora sudjeluju organizacije, kao što su Međunarodna federacija knjižara i Međunarodno društvo za zaštitu autoskih prava.

Međunarodno udruženje izdavača – međunarodna federacija (International Publishers Association – IPA) ustanovljena 1896., predstavlja sve aspekte objavljivanja knjiga i časopisa. Misija joj je: “...unaprijediti i štititi izdavaštvo te podizati svijest o izdavaštvu kao snazi koja potiče ekonomski, kulturološki i politički razvoj”. Također, cilj IPA-e je i borba protiv globalne nepismenosti, posebno kroz potporu Svjetskom danu knjige kada osiguravaju knjige potrebitima.

Mentalna retardacija – Vidi: **Intelektualne teškoće**

Mentalna retardacija: definicije, klasifikacija i sustavi potpore (Mental Retardation: Definitions, Classification and Systems of Supports) - objavilo Američko društvo za intelektualne i razvojne teškoće, uz ICD-10, ICF i DCM-IV-TR (akronimi su objavljeni u Pojmovniku) jedan je od četiri najčešće korištenih izvora u svijetu za dijagnozu i klasifikaciju mentalne retardacije.

Mentalni – koji se odnosi na um.

Mentalno zdravlje – značenja se uvelike razlikuju; općenito, odsutnost psihijatrijskih poremećaja ili svojstava (uključuje one uzrokovane biološkim, okolinskim, emocionalnim ili kulturološkim čimbenicima).

Minimalna moždana disfunkcija – pokriva skupinu simptoma koji mogu uključivati: kratkotrajnu pažnju; distraktibilnost/laku ometljivost; impulsivno ponašanje; nedostatak motoričke koordinacije; hiperaktivnost; promjenjivost; vizualno-perceptivne motoričke smetnje; teškoće u jeziku.

MMD obuhvaća nedostatak pažnje/poremećaj hiperaktivnosti ADHD, teškoće u učenju, razvojne jezične teškoće te sindrom nespretnog djeteta.

MMD – Vidi: **Minimalna moždana disfunkcija**

Mobilnost – sposobnost kretanja prikladnim rasponom i elastičnošću.

Motoričko funkcioniranje – funkcioniranje voljnih mišića tijela i živaca koji ih opskrbljuju.

Motoričke vještine velikih mišićnih skupina – držanje i lokomotoričke vještine. Rane motoričke vještine velikih mišićnih skupina uključuju: prevrtanje, sjedenje, puzanje, hodanje i trčanje. Vještine, koje se nadograđuju, usavršavaju i bolje kontroliraju tijekom djetinjstva, dolaze od velikih mišićnih skupina i gibanja cijeloga tijela.

Motorički poremećaj – poremećaj u kretanju koji uključuje kašnjenje ili ograničenje u izvođenju motoričkih vještina veliki mišićnih skupina (držanje i lokomotoričke kretnje) ili finih motoričkih vještina (oko – šaka).

Multipla skleroza – neurološka bolest koju karakterizira slabost, nedostatak koordinacije mišića, smetnje u govoru i vidu. Tretman je obično dugotrajan, s višegodišnjim remisijama i pogoršanjima.

Najbolja praksa – uobičajeno: 1) utvrđuje da je određena tehnika, postupak, metoda ili aktivnost učinkovitija u pružanju određenih učinaka od bilo koje druge; 2) najučinkovitije sredstvo postizanja željenog učinka.

Budući da je “najbolja praksa” komparativna odrednica, osim ako je podvrgnuta ocjenjivanju prema referentnim vrijednostima, upućuje da je svaka slična praksa proučena, što često nije slučaj. Sekcija radije koristi nekomparativni pojam “uspješna praksa”.

Napad – nekontrolirana električna aktivnost u mozgu koja može proizvesti fizičko grčenje, manje fizičke znakove, smetnje u razmišljanju ili kombinaciju simptoma.

Nedostatak pažnje/hiperaktivni poremećaj – Vidi: **Deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj**

Nedostatak pažnje, motoričke kontrole i percepcije – sastoji se od nekih ili svih obilježja nedostatka pažnje/poremećaja hiperaktivnosti (ADHD) uz motoričke poteškoće (motorička kontrola) kao i probleme pri tumačenju onoga što osoba vidi ili čuje (percipira).

Dijagnosticira se na temelju već postojećeg ADHD-a i razvojnih motoričkih poteškoća kod djece koja nemaju velike teškoće u učenju ili cerebralnu paralizu.

Nepismenost – nedostatak vještina čitanja i/ili pisanja.

Nepovoljan položaj – nedostatak prednosti ili jednakosti.

Neurorazvojni poremećaj – poremećaj rasta i razvoja mozga ili središnjeg živčanog sustava koji može utjecati na osjećaje te na sposobnost učenja i pamćenja. Neurorazvojni poremećaji uključuju: nedostatak pažnje/poremećaj hiperaktivnosti (ADHD); poremećaje iz autističnog spektra; genetske poremećaje poput Sindroma fragilnog X kromosoma; Downov i Rettov sindrom; epilepsiju; fetalni alkoholni sindrom; teškoće u učenju; neurološke i psihijatrijske poremećaje.

Neurorazvojni poremećaji grupirani su pod krovnom terminom razvojni poremećaji.

Nevladine organizacije – neprofitne volonterske skupine organizirane na lokalnoj, nacionalnoj ili međunarodnoj razini koje se bave aktivnostima koje podupiru javnu dobrobit. Svjetska zdravstvena organizacija kaže: “NVO provode niz usluga i humanitarnih funkcija, skreću pozornost vlada na građanska pitanja; nadziru implementaciju politike i programa...”.

NP – Vidi: **Neurorazvojni poremećaj**

NVO – Vidi: **Nevladine organizacije**

Njegovatelj – osoba koja kroz razne aktivnosti pruža podršku i pomoć osobama koje se ne mogu brinuti same za sebe, npr. osobe s oštećenjima, dugotrajnim oboljenjima i

starije osobe. Njegovatelj može pružiti emocionalnu i/ili financijsku podršku, kao i praktičnu pomoć pri obavljanju raznih zadaća.

Ocjenjivanje prema referentnim vrijednostima (Benchmarking) – postupak mjerenja kvalitete ili izvedbe u odnosu na standard.

Odrasla osoba koja je oglušila u kasnijoj dobi – osoba koja je izgubila sluh nakon stjecanja govornih sposobnosti. Poznato i kao postlingvalna gluhoća.

Oralist – gluha osoba koja komunicira prvenstveno govorom i čitanjem s usana.

Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO) – specijalizirana agencija Ujedinjenih naroda koja promiče međunarodnu suradnju među zemljama članicama u područjima obrazovanja, znanosti, kulture i komunikacije.

Organski moždani sindrom – općeniti naziv koji se odnosi na bolesti (ne na uobičajene psihijatrijske poremećaje) koje uzrokuju smanjivanje mentalnih funkcija. Srodni poremećaji uključuju: moždani udar, ozljedu mozga uslijed ozljede glave, degenerativne poremećaje poput Huntingtonove i Parkinsonove bolesti; Alzheimerovu bolest i druge oblike demencije.

Simptomi OMS-a često se mijenjaju s bolešću, ali obično su: zbunjenost; problemi s pamćenjem, rasuđivanjem i intelektualnim funkcioniranjem; uzrujanost.

Organski nedostaci – rezultat su fizičkih, a ne nefizičkih (emocionalnih, društvenih) uzroka.

Osjetilne teškoće – poremećaji osjetilnih organa, primjerice, oka ili očiju (vid), uha (sluh).

Osjetilni – koji se odnosi na osjetilno; odnosi se na percepciju podražaja i veze koju stvaraju osjetilni živčani impulsi organa koji dolaze do živčanih središta.

Osobe lišene slobode – uključuje osobe u zatvoru, pritvoru, forenzičkim bolnicama ili drugim vrstama ustanova koje vode zatvorski dužnosnici. U širem smislu naziv se odnosi na ljude koji su zatvoreni u ustanove, primjerice, u zatvor, bolnicu ili ustanovu za skrb.

Osobe s oštećenjima – UN klasificira osobe s oštećenjima kao one koje imaju fizička, osjetilna ili mentalna oštećenja. Postoji razlika između naziva “osoba s oštećenjima”, “osoba s teškoćama” i “hendikepirani”, uz napomenu da:

- teškoće su abnormalnosti ili gubitak fiziološke, psihološke ili anatomske strukture ili funkcije. U osnovi, to su poremećaji na organskoj razini; na primjer, sljepoća, gluhoća, paraliza;
- oštećenje je “ograničenje ili nedostatak sposobnosti izvođenja aktivnosti na način ili u rasponu koji se smatra normalnim za čovjeka”. To je ograničenje na funkcionalnoj razini osobe, primjerice, u vidu, sluhu, kretanju;
- hendikep je “nepovoljan položaj kao rezultat... oštećenja”. Prisutan je u kontekstu socioekonomskih uloga te stavlja osobe s oštećenjima u nepovoljan položaj u usporedbi s osobama bez oštećenja. Primjeri hendikepa su nemogućnost korištenja javnog prijevoza, društvene izolacije, vezanost uz krevet.

Dakle, teškoća izaziva oštećenje koje za posljedicu ima hendikep koji ljude stavlja u nepovoljan položaj.

Ostarijeli – stanje starosti. Osoba se može definirati starom na temelju bilo kojeg broja kriterija uključujući kronološku starost, funkcionalnu procjenu, zakonska ili kulturološka određenja. Vidi i: **Star, Starije osobe, Zdravo starenje/Starenje**

Oštećenje – ograničenje ili nedostatak sposobnosti za obavljanje aktivnosti na način i u rasponu koje se smatra uobičajenim za čovjeka. Vidi i: **Osobe s oštećenjima**.

U publikaciji Svjetske zdravstvene organizacije *Disability at a Glance: A profile of 28 countries and areas in Asia and the Pacific, 2004-2005*, gdje Republika Koreja daje jezgrovitu i praktičnu definiciju: “[Oštećenje je] stanje koje otežava ili nameće ograničenja sposobnosti osobe da funkcionira na normalnoj ili očekivanoj razini mentalnih ili fizičkih aktivnosti”.

Oštećenje sluha – opći naziv koji upućuje na bilo koji stupanj gubitka sluha.

Otvoreni titlovi – Vidi: **Titlovi**

Ozljeda leđne moždine – trauma ili drugo oštećenje leđne moždine koje za posljedicu ima smanjenu funkciju kretanja ili osjeta.

Palijativna skrb – specijalizirana skrb za smrtno bolesne ljude čiji je cilj pružanje najbolje kvalitete života za njih i njihove obitelji. Cilj palijativne skrbi nije niti ubrzati niti odgoditi smrt.

Pandemija – epidemija globalnih raspona.

Paraleksija – teškoća u čitanju zbog koje su slova, slogovi ili riječi zamijenjene ili izokrenute.

Penalna ustanova – Vidi: **Zatvor**

Percepcija – svijest o objektima i događajima pomoću osjetilnih organa.

Pervazivni razvojni poremećaj – poremećaj koji karakterizira kašnjenje u razvoju komunikacijskih i socijalnih vještina. Simptomi mogu uključivati: probleme s uporabom i razumijevanjem jezika; teškoću u odnosima s ljudima, predmetima i događajima; neobičnu igru s igračkama i drugim predmetima; teškoće s promjenama u rutini ili poznatoj okolini; ponavljanje pokreta tijela ili obrazaca ponašanja. Najčešće dijagnosticirani PRP-i su: autizam; Aspergerov sindrom; Rettov sindrom; dezintegrativni poremećaj u djetinjstvu; pervazivni razvojni poremećaj koji nije drugačije specificiran.

Pervazivni razvojni poremećaj koji nije drugačije specificiran – također se naziva i “atipični autizam”. Uključuje ljude koji zadovoljavaju neke od kriterija za autistične poremećaje ili Aspergerov sindrom, ali ne sve. Obično imaju manje i slabije izražene simptome koji mogu uzrokovati socijalne i komunikacijske probleme.

Piktogrami – tekst ili koncept definiran slikama.

Pomoćni uređaj – uređaj ili sustav koji se koristi za održavanje, pojačavanje ili poboljšanje funkcionalnih sposobnosti osoba s oštećenjima.

- Poremećaj raspoloženja** – poremećaj zbog kojeg raspoloženje osobe abnormalno naraste ili osoba bude deprimirana. Poremećaji u raspoloženju mogu biti funkcionalni (bez fizičke podloge) ili organski (uzrokovani oštećenjem mozga).
- Posebne potrebe** – u svrhe LSN-a izraz se odnosi na osobe koje iz bilo kojeg razloga ne mogu koristiti konvencionalne knjižnice i/ili knjižničnu građu i usluge.
- Postlingvalni** – oštećenje sluha koje je nastalo nakon razvoja govora i jezika, obično nakon četvrte godine. Vidi i: **Odrasla osoba koja je oglušila u kasnijoj dobi**
- Povelja čitatelja** – 1992. godine usvojili su je Međunarodna udruga izdavača i Međunarodni odbor za knjigu, a objavio UNESCO.
Povelja čitatelja proglašava čitanje “ključnim za naše kulturalno i znanstveno naslijeđe te promovira međunarodno razumijevanje”. Kako bi čitanje učinili slobodno dostupnim svima, izdavači, knjižnice i drugi pružatelji informacija trebaju raditi u partnerstvu s kulturalnim, edukacijskim i društvenim organizacijama kako bi sudjelovali u promoviranju čitanja. Takav savez javnog i privatnog interesa nudi najbolju nadu za ostvarivanje univerzalnog čitanja.
- Prelingvalni** – oštećenje sluha koje je kongenitalno ili stečeno prije razvoja govora i jezika, obično u dobi do četiri godine.
- Prelingvalna vokalizacija** – grleni zvukovi, gugutanje koje novorođenče koristi prije upotrebe riječi. Nedostatak može upućivati na razvojni poremećaj.
- Prilagodljivi uređaji** – uređaji izrađeni ili prilagođeni za potrebe osoba s oštećenjima.
- Primarna skrb** – Vidi: **Zdravstvena skrb**
- Prilagođena literatura** – knjige i ostali materijali za čitanje čiji je oblik i/ili sadržaj prilagođen osobama s posebnim potrebama, primjerice, uvećani tisak za osobe s oštećenjem vida, građa lagana za čitanje za osobe s kognitivnim teškoćama.
- Pristupačnost** – općeniti pojam koji se odnosi na stupanj do kojeg su fizička okolina, materijali, programi i/ili usluge prilagođene kako bi uslužile najveći broj ljudi.
- Produžena njega** – alternativno organizirana njega kronično bolesnih ljudi, osoba s oštećenjima ili nemoćnih pojedinaca, ili u njihovom domu ili u centru za skrb ili privremenim smještajem u dom za njegu u svrhu pružanja povremene ili sustavne pomoći njihovim negovateljima.
- Prognoza** – očekivani ishod (primjerice, bolesti, poremećaja ili drugog zdravstvenog stanja).
- PRP** – Vidi: **Pervazivni razvojni poremećaj**
- Rascjep usne** – kongenitalni rascjep usne; može se povezati s poremećajima govora i konduktivnim gubitkom sluha.
- Razvojni** – koji se odnosi na razvoj. Vidi: **Razvojni poremećaj**
- Razvojni poremećaj** – poremećaj koji se javlja u fazi djetetovog fizičkog ili psihološkog razvoja koji za posljedicu ima jedno ili više oštećenja.
Razvojni poremećaji često su kategorizirani na sljedeći način:
1. mentalna retardacija (intelektualno oštećenje)

2. oštećenja iz spektra autizma
3. osjetilna oštećenja
4. metabolički poremećaji

Razvojni su poremećaji često nadalje kategorizirani kao: neurorazvojni poremećaj, pervazivni razvojni poremećaj i specifični razvojni poremećaj.

Razvojni poremećaji: izraz kojim se opisuju oštećenja koja se mogu pripisati mentalnim i/ili fizičkim nedostacima koja se pojavljuju prije odrasle dobi (prema nekim definicijama prije 18. godine, prema drugima prije 22. godine).

Razvojni poremećaji mogu zahvatiti područja društvenog i kognitivnog funkcioniranja poput komunikacije, učenja, rasuđivanja, tumačenja i reagiranja na socijalne neverbalne poruke. Općenito, prisutni su pri rođenju ili su u organizmu (odnosno, nisu stečeni tijekom bolesti ili nesreće, osim kada se nesreća dogodi dovoljno rano tako da znatno ometa stjecanje socijalnih i kognitivnih sposobnosti).

Razvojni poremećaji razlikuju se od mentalnih oboljenja. Kao prvo, općenito su stabilni ili progresivni, ali se ne ponavljaju. Kao drugo, prvenstveno djeluju na kogniciju i percepciju i nisu nužno povezani s poremećajima u razmišljanju ili s osjećajnim smetnjama.

Važno je zapamtiti da osobe s razvojnim poremećajima mogu istovremeno patiti i od oboljenja koja je moguće liječiti.

Referentna vrijednost (Benchmark) – standard ili referentna točka za procjenu kvalitete ili izvedbe.

Regionalni ured za Zapadni Pacifik – Vidi: **Svjetska zdravstvena organizacija/Regionalni ured za Zapadni Pacifik**

Rehabilitacija – tretman kojim se vraća funkcija i/ili maksimalno povećavanje preostale funkcije kako bi se ostvarila najviša moguća razina neovisnosti – fiziološki, psihološki, društveno i ekonomski.

Rettov sindrom – degenerativni sindrom koji se pojavljuje kod ženske populacije koja se normalno razvija u vrlo ranom životu da bi u dobi od 6 do 18 mjeseci doživjele naglo nazadovanje u motoričkim, kognitivnim i socijalnim vještinama koje se posljedično stabiliziraju na razini koja ih izjednačuje s intelektualnim poremećajima.

Pogođeni pojedinci pokazuju znakove autizma i stereotipe s rukama, poput stiskanja ruku/cijeđenja, pljeskanja, lupkanja i pranja.

Sekundarna skrb – Vidi: **Zdravstvena skrb**

Senilnost – odnosi se na ili obilježava starost; posebice se odnosi na pad mentalnih funkcija.

Senzornoneuralni – koji se odnosi na ili uključuje osjetilne živce, posebice one koji se odnose na sluh.

Senzornoneuralni gubitak sluha – Vidi: **Gubitak sluha**

Sindrom fragilnog kromosoma X – tvrdi se da je najčešće nasljeđivan oblik mentalne retardacije. Sindrom je uzrokovan oštećenjem na određenom dijelu Fragilnog X kromosoma mentalne retardacije-1 gena zbog kojeg tijelo proizvodi malu količinu

određenog proteina ili ga uopće ne proizvodi. Bez tog proteina mozak se ne može normalno razvijati.

Sinkronizirano titlovanje potpomognuto računalom – sustav u kojemu vješt tumač koristi stenografski uređaj i računalo za prevođenje izgovorenog jezika u pisani tekst. Doslovni tekst tada može biti odmah učitani u video-ekran ili projekcijski ekran.

Sintetizator govora – računalni sustav koji se koristi za umjetnu proizvodnju ljudskog govora.

Sinteza govora – umjetna proizvodnja ljudskog govora, često uz pomoć, primjerice, računalnog sustava.

Siva literatura – rezultati istraživanja koja se ne mogu pronaći u tradicionalnim recenziranim publikacijama, primjerice, knjige vladinih agencija, zbornici radova konferencija, neobjavljeni izvještaji.

Skrb za vanjskog bolesnika – skrb koja se pruža bolesniku koji nije hospitaliziran.

Skupni dom – stambena ustanova za osobe koje mogu, ali ne moraju, imati slične posebne potrebe.

Slušni – koji se odnosi na sluh.

Slušni aparat – bilo koja naprava, uključujući one koje se nose ili su ugrađene, koja pojačava zvuk koji ulazi u uho osobe koja ga koristi/nosi.

Smjernice – smjernice za praksu koje prije sugeriraju nego obvezuju.

Specifični razvojni poremećaj – specifične teškoće učenja i razvojna oštećenja koji utječu na koordinaciju. ICD-10 navodi četiri kategorije SRP-a: govor i jezik; vještine učenja; motoričke funkcije; kombinirani SRP.

DSM-IV-TR kategorizira SRP kao: komunikacijski poremećaji; teškoće u učenju; poremećaji motoričkih vještina.

Specifični razvojni poremećaj grupiran je pod krovnom terminom razvojni poremećaji.

Središnji živčani sustav – dio živčanog sustava koji čine leđna moždina i mozak.

SRP – Vidi: **Specifični razvojni poremećaj**

Standardi – skup pravila ili preporuka koje su obvezne.

Standardna pravila Ujedinjenih naroda – pod nazivom *Standardna pravila o izjednačavanju mogućnosti za osobe s invaliditetom* ovo je niz preporuka koje je usvojio UN. Putem Standardnih pravila države (vlade) mogu osigurati osobama s oštećenjima jednaki pristup fizičkoj okolini, informacijama i komunikaciji.

Star – Svjetska zdravstvena organizacija općenito navodi da se osobe u dobi od 60. do 74. godine smatraju “starim osobama”; od 75. do 84. “starijim osobama”, a od 85. nadalje “najstarijim osobama”. Vidi i: **Starije osobe**

Starenje – proces starenja na staničnoj, organskoj ili razini cijeloga tijela koji traje cijeloga života. Vidi i: **Aktivno starenje**.

Starije osobe – prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji: “Većina razvijenih svjetskih zemalja prihvatila je kronološku starost od 65 godina kao definiciju starijih osoba... Iako je ova definicija donekle proizvoljna, često se povezuje s dobi u kojoj je moguće steći umirovljeničke povlastice. Trenutno ne postoji UN-ov standardni brojčani kriterij, ali UN se složio da je prijelomno razdoblje kada se nekoga smatra starijim 60+ godina.” Vidi i: **Star**

Sustav digitalno dostupnih informacija – pristupačno multimedijско prikazivanje koje je vrlo korisno osobama s teškoćama u čitanju i razumijevanju. Tehnologiju je razvio i održava je kao međunarodni standard za digitalne knjige Konzorcij DAISY (Digital Accessible Information System) – www.daisy.com.

DAISY Multimedia može biti zvučna knjiga ili računalno obrađen tekst, kao i sinkronizirano predstavljanje teksta i zvučnog zapisa proizvedenih u skladu sa standardima DAISY-ja. Građu se može raspačavati na CD/DVD-u, memorijskoj kartici ili putem interneta te može biti čitana pomoću računala s programom za preslušavanje DAISY građe, prijenosnog telefona ili dlanovnika.

Sustav pretvaranja teksta u govor – sustav koji preoblikuje tekst u normalnom jeziku u govor. Idejno, omogućuje osobama oštećenog vida ili s teškoćama u čitanju slušanje pisanih radova na računalu.

Sustav za pomoć pri slušanju – sustav za unapređenje slušanja koji se sastoji od odašiljača i prijemnika. Obično je to slušni aparat ili uređaj spojen na slušni aparat dizajniran tako da isključuje pozadinsku buku. Nekoliko je vrsta sustava za olakšanu komunikaciju, primjerice zvučna petlja, AM, FM i infracrveni zvučni sustavi.

Svjetska federacija gluhih (World Federation of the Deaf) - međunarodna nevladina organizacija koja se sastoji od nacionalnih društava za gluhe. Federacija predstavlja približno 70 milijuna gluhih osoba diljem svijeta i u suradnji s UN-om radi na unapređenju njihovog društvenog, ekonomskog i kulturnog života.

Svjetska udruga za Alzheimerovu bolest – krovna organizacija (Alzheimer’s Disease International) za svjetske udruge posvećene Alzheimerovoj bolesti.

Svjetska zdravstvena organizacija/Regionalni ured za Zapadni Pacifik (WPRO) – sa sjedištem u Filipinima, WPRO predstavlja Svjetsku zdravstvenu organizaciju u zdravstvenim pitanjima u području Azije i Pacifika. Svrha mu je “voditi regionalni dijalog o pitanjima javnog zdravstva u svim aspektima – medicinskom, tehničkom, društveno-ekonomskom, kulturološkom, zakonodavnom i političkom.”

SŽS – Vidi: **Središnji živčani sustav**

Tumačenje znakovnog jezika – prijevod usmene informacije u znakovni jezik i obrnuto.

Taktilno – koje se odnosi ili utječe na osjet dodira; primjetljivo dodirom.

TDD – od engl. *telecommunication device for the deaf*, telekomunikacijske naprave za osobe oštećenog sluha.

Telemedicina/Telezdravlje – upotreba komunikacijske tehnologije za pružanje pomoći pri dijagnostici, tretmanu, brizi i upravljanju zdravstvenim stanjima, obično u udaljenim područjima.

Tele-pisaći stroj – (teleTypewriter - TTY) naprava s prikazivanjem elektroničkog teksta na tipkovnici koja omogućuje osobi s oštećenjem sluha ili govornim teškoćama obostranu telefonsku komunikaciju. Slične telekomunikacijske naprave mogu imati različite nazive u različitim zemljama.

Temeljna pismenost – temeljna razina vještina čitanja i pisanja.

Terminalna bolest – bolest za koju nema poznatog ili očekivanog lijeka.

Tercijarna skrb – Vidi: **Zdravstvena skrb**

Test kvocijenta inteligencije – test kojim se mjeri mentalna sposobnost.

Teškoća – gubitak ili abnormalnost u psihološkoj, fiziološkoj ili anatomskoj strukturi ili funkciji. Vidi i: **Osobe s oštećenjima**

Teškoće u čitanju – ograničenje ili nedostatak sposobnosti pojedinca da čita.

Teškoće u učenju – općenito se odnosi na poremećaje koje utječu na raspon akademskih i funkcionalnih vještina, primjerice, na sposobnost govora, slušanja, čitanja, pisanja, *spellinga* i organiziranja informacija. Teškoće u učenju ne ukazuju na nižu inteligenciju; zapravo, osobe s ovom teškoćom često su iznadprosječno inteligentne. Teškoća proizlazi iz neodgovarajuće sposobnosti mozga da obradi informacije koje prima. Iz tog razloga, osobama s teškoćama u učenju često su potrebna alternativna sredstva učenja.

Titlovanje – odnosi se na film, video ili televizijski program gdje su dijalozi prikazani na ekranu. Otisnuti dijalog može biti ili uvijek vidljiv (otvoreni titlovi) ili vidljiv samo s dodatkom dekodera (zatvoreni titlovi), uređaja koji prevodi nevidljivi signal u vidljivi tekst.

Titlovi – u kontekstu LSN-a, otisnuti tekst programa prikazanog na ekranu (primjerice, video ili televizijskog ekrana) ili ekranu računala koji prikazuje što se govori (zvučni dio). Kao što je rečeno u prethodnoj natuknici, titlovi mogu biti otvoreni i uvijek vidljivi dok traje program ili zatvoreni, koji mogu i ne moraju biti vidljivi dok traje program.

Tjedan osviještenosti o gluhoći – obilježava se cijeli zadnji tjedan rujna.

Pokretač je Svjetska federacija gluhih (World Federation of the Deaf) i održava se svake godine u čast prvog Svjetskog kongresa za gluhe (1951.).

Tjelesne funkcije/Tjelesne strukture – tjelesne funkcije fiziološke su funkcije sustava tijela, primjerice, sustav cirkulacije, gastroenterološki sustav, dok su tjelesne strukture anatomski dijelovi tijela, primjerice, organi, udovi i njihove sastavnice.

TTS – Vidi: **Sustav pretvaranja teksta u govor**

Tumač – za potrebe LSN-a, osoba vješta u prevođenju govorene komunikacije u znakovni jezik ili u jasne govorne signale.

Tumači znakovnog jezika – osobe vješte u prevođenju govorenog jezika u znakovni jezik te znakovnog jezika u govoreni jezik.

Oralni tumači – ljudi koji mogu beščujno ustima oblikovati riječi govornika. Tumači ne koriste znakovni jezik već njime prenose riječi koje je teško oblikovati ustima osobama koje čitaju s usana.

UNESCAP/ESCAP – Vidi: **Ekonomska i socijalna komisija Ujedinjenih naroda za Aziju i Pacifik**

UNESCO – Vidi: **Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu**

Univerzalni dizajn - sustav prema kojem su programi, usluge, pomagala i zgrade dizajnirani tako da ih može koristiti najširi raspon korisnika, uzimajući u obzir raznovrsnost sposobnosti i teškoća. Optimalno, univerzalni dizajn u svojim rješenjima širokoga raspona stremi pomaganju svima, ne samo osobama s oštećenjima.

Univerzalni dizajn nastao je iz koncepata “bez barijera”, “pristupačan dizajn” i “podupiruća tehnologija”. Primjeri univerzalno dizajnirane okoline su automatska vrata, zgrade s rampama i spuštene nogostup.

Upute potpomognute računalom – upotreba računalnih programa za podučavanje ljudi, u kontekstu LSN-a, posebice osoba s posebnim potrebama.

Uspješna praksa – praksa koja na učinkovit način proizvodi optimalni željeni ishod.

Ustanova za dugoročnu skrb – bilo koja ustanova, uključujući bolnice, domove, ustanove za skrb i skupne rezidencije koje pružaju neprekidnu fizičku, psihološku, skrbničku ili drugu skrb.

Ustanova za pomoć pri življenju – ustanova koja pruža smještaj i skrb za osobe koje ne mogu samostalno živjeti, ali im nije potrebna medicinska skrb; obično uključuje pomoć u domaćinstvu, primjerice, pripremu obroka, pranje rublja.

Vanjski bolesnik – osoba koju se tretira u bolnici ili drugoj zdravstvenoj ustanovi, ali nije smještena u ustanovu.

Vezan uz dom – vezanost uz dom, privremeno ili trajno.

Vizualno upozorenje – bljeskajuće ili rotirajuće svjetlo koje privlači pozornost gluhih ljudi na zvučne signale poput alarma za požar ili javnih objava.

WHO/WPRO – Vidi: **Svjetska zdravstvena organizacija/Regionalni ured za Zapadni Pacifik**

Zajednica – skupina ljudi koja često živi u definiranom zemljopisnom području i može dijeliti zajedničku kulturu, vrijednosti i norme te koja je organizirana u društvenu strukturu u skladu s odnosima koje je zajednica s vremenom razvila.

Zajednica gluhih – ima različito značenje u različitim kontekstima. Za potrebe LSN-a odnosi se na:

1. korisnike znakovnog jezika
2. dvojezične korisnike znakovnog i govorenog ili pisanog jezika
3. osobe s oštećenjem sluha koje komuniciraju prvenstveno govorenim jezikom i čitanjem s usana
4. odrasle osobe koje su izgubile sluh u kasnijim godinama

5. starije osobe s oštećenjem sluha povezanim s godinama
6. gluhe osobe koje ne koriste znakovni niti pisani jezik
7. osobe koje otežano čuju
8. gluhoslijepe osobe
9. članovi obitelji urednog sluha
10. stručnjake koji rade s gore navedenima.

Zatvor – ustanova u kojoj su ljudi pritvoreni ili u kazni. Također se odnosi na kaznene i zatvorske ustanove te na odgojne domove.

Zatvoreni titlovi – Vidi: **Titlovi**

Zatvorenik/sustanar – općenito jedan od više stanara u stambenoj ustanovi,⁹ naročito netko vezan u zavor, bolnicu ili mentalnu ustanovu; za potrebe LSN-a, osoba koja izdržava kaznu u zatvoru ili pritvoru.

Zbirka knjiga – ukupnost knjiga u knjižnici ili nekoj drugoj ustanovi za čitanje.

Zdravlje – prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji, stanje potpunog fizičkog, mentalnog i društvenog blagostanja, a ne tek nedostatak oboljenja ili nemoći.

Zdravstvena skrb – normalno se javlja na tri razine:

Primarna skrb – temeljna ili općenita zdravstvena skrb koja se pruža u trenutku kada osoba traži pomoć sustava medicinske pomoći, primjerice, liječnika obiteljske medicine.

Sekundarna skrb – specijalizirana skrb koja prati upućivanje liječnika obiteljske medicine.

Tercijarna skrb – pružanje visokospecijalizirane usluge vanjskom bolesniku ili bolničkom bolesniku.

Zdravstvena pismenost – kognitivne i socijalne sposobnosti koje određuju motivaciju i sposobnost osobe da s razumijevanjem koristi informacije na način koji promiče i održava dobro zdravlje.

Zdravo starenje/Starenje – pristup u kojem se starenje smatra dijelom života; razumijevanje međuovisnosti generacija; razumijevanje da svatko ima obavezu biti pošten u svojim zahtjevima prema drugim generacijama; uklanja se dob kao razlog za isključivanje u potpunom sudjelovanju u životu zajednice; ohrabruje se zajednice da cijene i slušaju starije osobe i da skrbe za raznovrsne sklonosti, motivacije, karakteristike i okolnosti starijih ljudi.

Znakovni jezik – sustav komunikacije rukama kojim su pojmovi i jezik predstavljeni vizualno pokretima ruku i tijela, gestama i izrazima lica umjesto riječima.

Znakovni sustavi – uključuju bilo koje sustave komunikacije rukama koje koristi zajednica gluhih. Znakovni sustavi mogu biti nacionalni, međunarodni i drugi (primjerice lokalni).

⁹ U izvorniku, engleska riječ *inmate* označava zatvorenika i sustanara. Nap. prev.

Zvučna indukcijska petlja – žičana petlja (ili petlja koja koristi podložak) pričvršćena za pojačalo. Stvara magnetsko polje koje odašilje zvuk u čistom obliku, bez izobličenja, izravno osobama koje su u doseg petlje koriste slušno pomagalo s telezavojnicom.

Zvučne knjige – knjige snimljene na bilo kojem mediju namijenjene slušanju.

Dodatak

Bilješke

1. IFLA Professional Report # 61
- 2 Atlas: Global Resources for Persons with Intellectual Disabilities: 2007. Geneva: World Health Organization, 2007. Dostupno na: <http://www.who.int>

Odabrani izvori

Napomena:

Kako ne bismo navodili mrežne stranice koje mogu postati neaktivne (mrežne adrese mogu se često mijenjati), URL-ovi za niže navedene izvore okrnjeni su na glavne mrežne stranice organizacija, koje su općenito stabilnije. Pretraga na tim stranicama uputit će na željenu stranicu ili će internetska tražilica uputiti na istu lokaciju.

Accardo, Pasquale J. and Whitman, Barbara Y. **Dictionary of developmental disabilities terminology**. Baltimore, London: Paul H. Brookes, 1996.

The ARC of Dallas. Disability glossary. Dostupno na: <http://www.arcdallas.org/>

Atlas: global resources for persons with intellectual disabilities, 2007. Geneva: World Health Organization, 2007. Dostupno na: <http://www.who.int/>

Australian Government, Department of Health and Ageing – Acronyms and Glossary. Dostupno na: <http://www.health.gov.au/>

Autism Speaks. Dostupno na: <http://www.autismspeaks.org/>

Blossom Montessori School for the Deaf. Glossary – general terms related to deafness. Dostupno na: <http://www.blossomschool.org>

Center for Health Systems Research and Analysis, University of Wisconsin-Madison. Glossary; Long-term care glossary. Dostupno na: <http://www.chsra.wisc.edu/>

Day, John Michael. **Guidelines for library services to deaf people**. 2nd ed. The Hague: IFLA Headquarters, 2000. (IFLA Professional Report # 62)

Disability, Ageing and Careres Australia. Users guide. Glossary. Commonwealth of Australia: Australian Bureau of Statistics, 1999. Dostupno na: <http://www.abs.gov.au/>

- Disability defined: a glossary of common disabilities.** Atlanta: Interfaith Disability Connection. Dostupno na: <http://www.interfaithdisability.org/>
- Glossary of disability-related terms.** Seattle: The University of Washington. Dostupno na: <http://www.washington.edu/>
- Glossary of hearing loss and other terms related to ears.** Stewartstown, PA: Center for Hearing Loss.
- Glossary of terms commonly used in health care.** Washington, D.C.: Academy Health 2004. Dostupno na: <http://www.academyhealth.org/>
- A glossary of terms for community health care and services for older persons.** Geneva: World Health Organization, 2004. Dostupno na: <http://www.who.int>
- Harris, James C. **Intellectual Disability: Understanding its development, causes, classification, evaluation, and treatment.** New York: Oxford University Press, 2006.
- Health promotion glossary.** Geneva: World Health Organization, 1998. Dostupno na: <http://www.who.int>
- ICD-10 guide for mental retardation.** Geneva: World Health Organization, 1996. Dostupno na: http://www.who.int/mental_health
- Info & Faqs.** Silver Spring, MD: National Association of the Deaf. Dostupno na: <http://www.nad.org>
- Information and communication technologies in teacher education: a planning guide.** Paris: UNESCO, 2002. Dostupno na: <http://unesdoc.unesco.org>
- International classification of functioning, disability and health.** Geneva: World Health Organization, 2001. Dostupno na: <http://www.cdc.gov/nchs>, <http://www.who.int/>
- International statistical classification of diseases and related health problems, 10th revision, version for 2007.** Geneva: World Health Organization, 2007. Dostupno na: <http://www.who.int/>
- Irvall, Birgitta and Nielsen, Gyda Skat. **Access to libraries for persons with disabilities – CHECKLIST.** The Hague: IFLA Headquarters, 2004. (IFLA Professional Report # 89)
- Lehmann, Vibeke and Locke, Joanne. **Guidelines for library services to prisoners.** The Hague: IFLA Headquarters, 2005. (IFLA Professional Report # 92)
- The Merck manual of diagnosis and therapy.** 18th ed. Whitehouse Station (NJ): Merck Research Laboratories, 2006.
- Miller, Benjamin R. and Keane, Claire Brackman. **Encyclopedia and dictionary of medicine, nursing, and allied health,** 4th ed. Philadelphia: W.B. Saunders Company, 1987.
- Miller-Keane. **Encyclopedia & dictionary of medicine, nursing, & allied health,** 6th ed. Philadelphia: W.B. Saunders, 1997.

- Mortensen, Helle Arendrup and Nielsen, Gyda Skat. **Guidelines for library services to persons with dementia**. The Hague: IFLA Headquarters, 2007. (IFLA Professional Report # 104)
- Nielsen, Gyda Skat and Irvall, Birgitta. **Guidelines for library services to persons with dyslexia**. The Hague: IFLA Headquarters, 2001. (IFLA Professional Report # 70)
- Panella, Nancy Mary. **Guidelines for libraries serving hospital patients and the elderly and disabled in long-term care facilities**. The Hague: IFLA Headquarters, 2000. (IFLA Professional Report # 61)
- Stedman's medical dictionary**. 28th ed. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 2006.
- Taber's cyclopedic medical dictionary**. 20th ed. Philadelphia: F.A. Davis, 2001.
- Tronbacke, Bror. **Guidelines for Easy-to-Read materials**. The Hague: IFLA Headquarters, 1997. (IFLA Professional Report # 54)
- United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific. **Asian and Pacific Decade of Disabled Persons, 1993-2002**. Glossary. Dostupno na: <http://www.unescap.org>
- Walton, John; Barondess, Jeremiah A.; Lock, Stephen. **The Oxford medical companion**. Oxford, Oxford University Press, 1994.
- Western Pacific country health information profiles (CHIPS)**, 2006 revision; **Glossary**. Geneva: World Health Organization, Regional Office for the Western Pacific, 2006.
- WHO-AIMS version 2.2. **World Health Organization Assessment Instrument for Mental Health Systems**. Geneva: World Health Organization, 2005.
Dostupno na: <http://www.who.int/>
- World Federation of the Deaf**. Dostupno na: <http://www.wfdeaf.org>

Nakladnik
Hrvatsko knjižničarsko društvo
c/o Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
Hrvatske bratske zajednice 4, Zagreb
e-mail: hkd@nsk.hr
www.hkdrustvo.hr/hr/izdanja

Za nakladnika
Marijana Mišetić

Korektura
Sanja Kovačević

Priprema
Denona, d.o.o.